

Geesthuis minder te lijden: het eerste kon per definitie niet meer zijn dan een verzameling van korte notities in volgorde van het ontstaan der kronieken; bij het Heilige Geesthuis was de splitsing tussen een inleidend, strikt chronologisch verhaal met daarna een bronnenpublicatie een door de omstandigheden gedicteerde oplossing,⁴⁶⁾ die - daardoor? - tot een zeer goed resultaat leidde.

Een geschiedschrijver is Muller niet geweest. Toen gewerkt werd aan de bekende uitgave *Rotterdam in den loop der eeuwen*,⁴⁷⁾ weigerde hij daaraan mee te werken. Er was nog onvoldoende materiaal, aldus Muller; hij was daartoe ook niet in staat, aldus zijn Utrechtse neef. Maar als hij geen geschiedschrijver was, wat was hij dan? Waar lagen zijn kwaliteiten wèl?

Huizinga is niet de eerste geweest die een onderscheid maakte tussen geschiedvorsing en geschiedschrijving. Wel was hij de man die al vroeg en met klem benadrukte hoe juist bij die laatste de vormgeving, het scheppen van een beeld, het ver-beelden van het verleden van doorslaggevende betekenis is.⁴⁸⁾ Aan geschiedschrijving is Samuel Muller Hz. niet of slechts zelden - de inleiding in zijn *Het Heiligegeesthuis* - toegekomen; hij was daartoe niet in staat en hij streefde er niet naar. Zijn werk was: het verzamelen van materiaal, geschiedvorsing, niet meer maar vooral ook niet minder dan dat. Op zijn belangrijke onderzoek konden anderen voortbouwen, tot werkelijke verbeelding van het verleden komen.⁴⁹⁾

Een vergelijking lijkt hier op zijn plaats. In de befaamde gebrandschilderde glazen van de kathedraal van Chartres zijn de evangelisten uitgebeeld, zittend op de schouders van de grote profeten: de laatsten hadden het werk van de eersten mogelijk gemaakt, maar daardoor konden dezen wel verder zien.⁵⁰⁾ In die vergelijking is aan Samuel Muller Hz. de rol toebedeeld van zo'n profeet, de man die anderen tot méér in staat stelde; in dit geval: tot werkelijke geschiedschrijving. Daarin ligt zijn grote verdienste, een die zelfs het Rotterdamse kader overstijgt. En daarbij dient bedacht te worden dat hij zijn leven lang tobde met een zeer slechte gezondheid;⁵¹⁾ vervolgens dat hij geen full-time historicus was, in de geschiedenis ook niet was opgeleid, en tenslotte dat hij dit alles deed naast zijn andere werk, waarvan met name zijn wethouderschap in de jaren 1903-1911 genoemd moet worden. Zou het geweest zijn omdat hij 'slechts' een amateur was, dat hij pas laat, in 1912, benoemd